

Poznámka [1978]

Omlouváme se Jaroslavu Sukovi, že jeho příspěvek byl odložen až do prosincového čísla.

Předběžně bych chtěl vyslovit své přesvědčení, že bude nutno se důkladněji zabývat otázkou představ o tzv. vládě všech, event. vládě většiny, jako by tím byla řešena otázka moci (jako emancipovaného produktu, který se vposledu staví proti společnosti, která je jeho producentem). Spor o to, zda může (či musí) revoluce stavět ve všem jen na společenském vývoji nebo zda se může postavit proti němu nebo alespoň vnést do vývoje nové prvky, závisí na tom, jak pochopíme skutečnost vývoje. To souvisí velmi úzce se Sukovou formulací, že vidí entropii v každém třídním uspořádání společnosti, kde menšina brání *přirozenému vývoji* (na jiném místě mluví o přirozeném vitálním směru, nebo ještě jinde: „společenský vývoj nyní může jít nerušeně kupředu, hlavní překážky jsou odstraněny“). Mám za to, že přirozený spád věcí je entropický; udržení vysoce komplikovaných a organizovaných struktur má vždy protientropický charakter. Prosadit něco nového je vrcholně negentropickým činem; téměř nikdy nezačíná negentropický proces masově. Jeho případné přednosti se časem a postupně prokáží, ale začátky jsou naprosto nenápadné a skrovné. Pokud revoluci chápeme jako nápadnou změnu na masovém základě, pak revoluce nikdy neznamená krok kupředu ve smyslu kvalitativním, nýbrž pouze překonání překážek silou. Překážky jsou však překážkami ve vztahu k procesu, který už nastal a který se rozvíjí delší dobu „nerevolučně“. Anebo ztotožňujeme revoluci s příchodem oněch zprvu neznatelných a nenápadných proměn, které však jsou do budoucna těhotny dalekosáhlými důsledky. Pak ovšem revolučnost nespočívá v překonávání nebo odstraňování překážek, nýbrž v nových, překvapivých projektech, ve vykročení na nové cesty. Taková revolučnost však nikdy není masovou záležitostí. A když se masovou záležitostí stane, předchází jí nutně dlouhodobá nemasová příprava. A revoluční počínání je odpovědné, jen když na takovou konkrétní a zevrubnou přípravu navazuje a když má jasno o svých cílech.

(Dialog a politika, in: *Dialogy* č. 10, prosinec 1978, str. 31–32)